

Nr 329

Av herr **Söderberg m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Folkhögskolor: Bidrag till driften av folkhögskolor, m. m.

(Lika lydande med motion nr 380 i Andra kammaren)

Vid 1957 års riksdag togo statsmakterna ställning till 1946 års skolkommissions betänkande angående »Folkhögskolornas ställning och uppgifter».

I Kungl. Maj:ts av riksdagen godkända proposition härom framhöll departementschefen, att samhället måste göra vad på det ankommer för att de stora årskullarna skola få samma möjligheter som ungdom dittills haft att genomgå folkhögskola. För att folkhögskolorna skulle erhålla tillfredsställande ekonomiska resurser infördes bidrag till byggnadsarbeten vid statsunderstödda folkhögskolor och — vid sidan om det tidigare bidraget till lärarlöner — ett allmänt driftbidrag efter samma grunder, som redan utginge för bl. a. lantmannaskolorna. Det förutsattes vidare för statsmakternas del kunna vara möjligt att, om efterfrågan så motiverade och det från allmänna synpunkter befundes lämpligt, medgiva statsunderstöd åt nya folkhögskolor i ungefär samma takt som under den då närmast föregående tioårsperioden, nämligen med två à tre skolor per år. I sitt utlåtande i ämnet vid 1957 års riksdag framhöll statsutskottet det synnerligen stora intresse som landstingen visat folkhögskolan och de stora ekonomiska insatser som landstingen gjort för folkhögskolorna, och statsutskottet anförde i anslutning härtill att det vore till stor skada för folkhögskolan om detta intresse skulle avta.

Mot bakgrunden av dessa positiva ställningstaganden och uttalanden från statsmakternas sida syntes det kunna ha förväntats, att den fortsatta, erforderliga utbyggnaden av folkhögskolor, vartill de nya statsbidragen bl. a. få antagas ha syftat att stimulera, skulle ha fått ett häremot svarande statligt stöd. Så har emellertid icke blivit fallet. Under de tre senaste budgetåren ha sålunda endast fyra nya folkhögskolor förklarats statsbidragsberättigade. För innevarande budgetår har endast en ny skola erhållit statsbidrag, och enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle icke heller för nästa år mer än en ny skola bli statsbidragsberättigad. Detta skulle innebära att åtminstone 5 folkhögskolor, som börjat under de senaste 3 åren räknat per den 1 juli i år, alltjämt skulle få drivas helt utan statligt stöd. Av nämnda fem skolor skulle minst två vara landstingsskolor.

Denna bristande överensstämmelse mellan statsmakternas beslut och uttalanden vid 1957 års riksdag och handlingsprogrammet därefter torde icke

bero på någon ändrad uppfattning om folkhögskolornas insats och uppgift i samhället. Den kan icke heller motiveras med att tillströmningen till folkhögskolorna skulle ha nedgått, så att en fortsatt utbyggnad med nya folkhögskolor icke borde ske. Förhållandet är tvärtom, såsom skolöverstyrelsen anför i sina petita, att elevtillströmningen är mycket stor och att många elever måste avvisas på grund av platsbrist. Enligt skolöverstyrelsens prognos är vidare en ökning av antalet sökande till folkhögskolorna att emotse under de närmaste åren.

I sitt utlåtande under förevarande punkt vid 1960 års riksdag anförde även statsutskottet, att det i och för sig vore önskvärt att statsbidrag kunde utgå till nystartade folkhögskolor något tidigare än vad som nu är fallet. Men med åberopande av det statsfinansiella läget fann sig utskottet icke kunna biträda motionsvis framförda yrkanden om statsbidrag till fler nya folkhögskolor än den av departementschefen föreslagna enda nya statsbidragsberättigade skolan.

Mot det sålunda enda anförda skälet för den restriktiva statliga medelsanvisningen finns det anledning att med all skärpa — i detta liksom i vissa andra liknande sammanhang — framhålla och understryka, att vad beträffar landstingen redan föreligga sådana avsevärda anspråk på deras ekonomiska resurser, att det icke kan anses vara skäligt att staten med åberopande av sitt finansiella läge ensidigt undandraget sig sin andel i kostnaderna för sådana ändamål för vilka det i princip förutsatts att stat och landsting skola ha ett gemensamt ekonomiskt ansvar. Härigenom kommer skattefinansieringen av dylika kostnader att ske enligt andra grunder än dem som ansetts riktiga.

Om statens ekonomiska resurser icke skulle medge att de nya folkhögskolor, som anordnats av vissa landsting under de senaste åren, skulle kunna få statsbidrag förrän efter några år under vilka landstingen ha att svara för hela kostnaderna, måste det ifrågasättas huruvida driftbidragen till folkhögskolorna borde ha utökats med ett allmänt driftbidrag av den beslutade omfattningen vid sidan om det tidigare bidraget till lärarlöner. Det hade i så fall varit riktigare att avpassa driftbidragen så att alla de folkhögskolor vilka uppfylla statsbidragsvillkoren hade kunnat påräkna att verkligen också erhålla statsbidragen.

Enligt vår mening kan emellertid icke — särskilt med hänsyn till vad vi anført beträffande landstingens finansiella läge — det statsfinansiella läget motivera att statsmakterna skulle med frångående av sin principiella ståndpunkt vid 1957 års riksdag begränsa den statliga medelsanvisningen för ändamålet, så att statsbidrag icke skulle kunna utgå till de folkhögskolor som i vederbörlig ordning prövats uppfylla villkoren för statsbidrag.

På grund härav finna vi att skolöverstyrelsens förslag icke böra reduceras, och vi föreslå därför att anslaget upptages med av ämbetsverket föreslaget belopp om 19 060 000 kronor.

Jämlikt av Kungl. Maj:t utfärdat Allmänt studiehjälsreglemente, SFS 1958: 326, § 36, må elever vid folkhögskolor beviljas särskilt studiebidrag och stipendium, som där avses, för genomgång av sådan kurs vid statsunderstödd folkhögskola vartill skolan erhåller statsbidrag. Bestämmelsen innebär sålunda att innan en folkhögskola blivit statsunderstödd kunna eleverna vid skolan icke erhålla statliga studiebidrag och stipendier. Särskilt så länge nytillkomna folkhögskolor på grund av otillräckliga statliga anslag till driften av folkhögskolor måste vara verksamma utan statsbidrag under längre tider framstår det såsom i hög grad obilligt, att detta förhållande på grund av sagda bestämmelse i studiehjälsreglementet även skall få till följd att eleverna icke kunna komma i åtnjutande av samma ekonomiska statliga bidrag till studierna som eleverna vid statsunderstödda folkhögskolor. Med en tillräcklig statlig anslagsgivning för bidrag till driften av folkhögskolor skulle visserligen bestämmelsen icke få sådana omotiverade följder, varför en ändring av bestämmelsen icke framstår som så angelägen om riksdagen i fortsättningen beslutar tillämpa en sådan anslagsgivning. Vi anse oss likväl böra föreslå, att bestämmelsen ändras så, att statlig studiehjälp skall utgå till elever vid folkhögskola som av skolöverstyrelsen befunnits uppfylla förutsättningarna för statliga driftbidrag. En dylik prövning skulle härvid alltid göras snarast möjligt efter det en ny skola börjat sin verksamhet.

Med hänvisning till det ovan anförda få vi föreslå,

att riksdagen måtte besluta att till Folkhögskolor: Bidrag till driften av folkhögskolor för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 19 060 000 kronor, samt

att — med ändring av 36 § i Allmänt studiehjälsreglemente (SFS 1958: 326) — särskilt studiebidrag enligt 19 § och stipendium enligt 20 § i reglementet må beviljas för genomgång vid folkhögskola, som uppfyller villkoren för statsunderstöd av sådan kurs vartill skolan enligt gällande bestämmelser kan erhålla statsbidrag.

Stockholm i januari 1961

Sten Söderberg

Bertil Andersson

Nils Ståhle
